

УДК 159.928

DOI: [https://doi.org/10.17721/upj.2022.2\(18\).6](https://doi.org/10.17721/upj.2022.2(18).6)

Корольов Д. К.,

кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри соціальної психології,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка
E-mail: assessment@i.ua
ORCID: 0000-0002-9685-5286

НЕСТАНДАРТИЗОВАНІ КОМП'ЮТЕРНІ МЕТОДИКИ ДЛЯ РЕФЛЕКСІЇ ОСОБИСТІСНИХ ЦІННОСТЕЙ ТА ЖИТТЄВИХ ПЕРСПЕКТИВ ОБДАРОВАНОЇ МОЛОДІ

Обдаровані люди відрізняються мультипотенційністю — дуже широким спектром здібностей та інтересів, які не зможуть всі реалізувати. Отже, для обдарованих студентів підставою вибору професійного шляху більшою мірою стають особистісні цінності. Традиційно особистісні цінності діагностуються за допомогою стандартизованих методик, у першу чергу опитувальників. Додатково до цих кількісних інструментів були розроблені якісні методи, що їх доповнюють. Так, запропонована С. Ян методика ціннісного колажу спирається на живий досвід та дозволяє частково обійти свідомий контроль та деякі захисні механізми, в тому числі завдяки спонтанному творчому процесу з розважальними елементами.

З урахуванням бурхливого переходу освіти та психологічної підтримки обдарованої молоді в онлайн формат автором обґрунтовано можливість застосування методики колажу С. Ян в електронному форматі та розроблено комп'ютерну методику діагностики картини життєвого шляху «Життєві перспективи» («Life Perspective»). Методики надають матеріал для спільної психолога та обдарованої молодої людини рефлексії особистісних цінностей та життєвої перспективи останньої у контексті минулого, теперішнього та майбутнього крізь призму особистих досягнень та невдач. Зазначена рефлексія, з одного боку, надає можливість зрозуміти персональні цінності особи, з іншого боку, на підставі усвідомлених цінностей планувати подальший життєвий шлях. Методику «Життєві перспективи» («Life Perspective») реалізовано у вигляді десктопного застосунку, що розроблено мовою програмування

Python з використанням бібліотеки для створення графічних користувацьких інтерфейсів PyQt 5 для ОС Windows. Застосунок працює на комп'ютері автономно від мережі Інтернет. Інтерпретація отриманих зображень засновується на теорії часової перспективи (Future Time Perspective – FTP).

Ключові слова: обдарована особистість, особистісні цінності, життєві перспективи, комп'ютерні діагностичні методики, методика колажу, особистісна рефлексія, консультування обдарованих.

Вступ

Потенціал обдарованої молоді є однією з основних складових людського капіталу суспільства, що, власне, й забезпечує його розвиток. Збереженню та розвитку цього потенціалу слугує, серед іншого, психологічна допомога у ціннісному самовизначенні та плануванні життєвого та професійного шляху.

Постановка проблеми. Ціннісне самовизначення стає підставою для вибору тієї або іншої траєкторії життєвого та професійного шляху обдарованою молодою людиною (Музика, 2019; Корольов, 2021). Існує погляд, що для обдарованої молоді порівняно з однолітками ціннісний вибір є вагомим чинником життєвого самовизначення. Б. Керр та Т. Фішер пояснюють це мультипотенційністю обдарованих, тобто здатністю успішно реалізувати множину професійних та кар'єрних опцій. Якщо молоді люди із середніми здібностями повинні робити академічний та кар'єрний вибір на підставі їхніх найсильніших сторін та інтересів, то обдаровані мають настільки широкий спектр здібностей та інтересів, що ніколи не зможуть їх всі реалізувати. Отже, для обдарованих порівняно з іншими студентами, більшою мірою підставою вибору професійного шляху стають особистісні цінності (Kerr, 1997, 241–244).

У професійному консультуванні особистісні цінності традиційно досліджуються за допомогою опитувальників. Зазвичай використовуються такі формати відповідей на їхні пункти: дихотомічного вибору, вибору з кількох альтернатив, множинного вибору, шкали Лайкерта, рангування. Відповіді заснуються на когнітивних вербальних процесах, що відображають переважно декларовані цінності. Додатково до цих кількісних інструментів були розроблені якісні методи, що їх доповнюють. Наприклад, сортування карток із зазначеними на них цінностями. Або глибоко орієнтований пошук імпліцитних цінностей, що ґрунтується на складанні та обговоренні з консультантом переліків здібностей, інтересів, професій-

них та життєвих пріоритетів. Наступним кроком є розробка методик, що засновується на рефлексії продукції невербальної уяви, яка більшою мірою відображає емоційні та інтуїтивні аспекти особистості. Так, запропонована С. Ян методика ціннісного колажу спирається на живий досвід та дозволяє частково обійти свідомий контроль та деякі захисні механізми, в тому числі завдяки спонтанному творчому процесу з розважальними елементами (Jahn, 2018, 183–184).

З урахуванням бурхливого переходу освіти та психологічної підтримки обдарованої молоді в онлайн формат автором обґрунтовано можливість застосування методики колажу С. Ян в електронному форматі та розроблено комп'ютерну методику діагностики картини життєвого шляху, що отримала попередню назву «Життєві перспективи» («Life Perspective»). Методики надають матеріал для спільної психолога та обдарованої молоді людини рефлексії особистісних цінностей та життєвої перспективи останньої у контексті минулого, теперішнього та майбутнього крізь призму особистих досягнень та невдач. Зазначена рефлексія, з одного боку, надає можливість зрозуміти персональні цінності особи, з іншого боку, на підставі усвідомлених цінностей планувати подальший життєвий шлях.

Мета статті – проаналізувати можливості та надати рекомендації щодо застосування нестандартизованих комп'ютерних методик для рефлексії особистісних цінностей та життєвих перспектив обдарованої молоді.

Виклад основного матеріалу

С. Ян запропонувала проективну методику створення колажу для дослідження особистісних цінностей у кар'єрному консультуванні студентів (Jahn, 2018). Цей методичний підхід варто оцінити як релевантний для роботи з обдарованими студентами. На думку С. Ян, використання методів, що вимагають прояву креативності, зокрема, створення колажів, дозволяє отримати доступ до недостатньо усвідомлюваних аспектів самоідентичності та системи особистісних цінностей. Ці феномени зазвичай не охоплюються вербальними методами, опитувальниками. Проте глибше розуміння власних цінностей стимулює особистісний розвиток та сприяє більш обґрунтованим академічним та кар'єрним рішенням студентів (Jahn, 2018, 180).

В основі методики С. Ян знаходиться модель професійного шляху як динамічного життєвого простору, що визначається соціальними ролями та персональними інтересами, які є індикаторами особистих цінностей. Проте, попри їхню важливість, особистісні цінності легко вислизують від спроб самопізнання. У першу чергу це стосується прихованих, за вико-

ристовуваною автором термінологією, цінностей. Вони протиставляються декларованим або усвідомлюваним цінностям, що інтерналізуються в процесі життя та походять від сценаріїв та повідомлень, наданих іншими людьми, в тому числі членами родини. Приховані або імпліцитні цінності особі невідомі, або вона не здатна їх чітко описати, їхнє усвідомлення вимагає значно більших рефлексивних зусиль. Саме ці цінності як реально діючі мають досліджуватись у плануванні подальшого професійного шляху. Зокрема, усвідомлення імпліцитних особистісних цінностей може допомогти у випадках амбівалентності та прокрастинації у професійній сфері (Jahn, 2018, 180–181).

Проведення методики вимагає наявності різноманітних журналів, об'язний ряд яких відображає життєвий досвід досліджуваного. Потрібні також ножиці, клей-олівець, аркуш паперу формату А3, кольорові олівці або маркери, простий олівець або ручка. На початку слід пояснити досліджуваному, що для розуміння себе та власних професійних та життєвих перспектив інколи корисно подивитись на речі в інший спосіб поза розмовами, зокрема, через образи колажу. Далі потрібно отримати підтвердження, що клієнт готовий до цього (Jahn, 2018, 185).

Інструкція вимовляється спокійним, розслабленим голосом у розміреному темпі. На початку пропонується нервово-м'язова релаксація, що плавно переходить у змістові пояснення: «Перед тим, як почати, зробіть паузу, заплющте очі. Або можна зупинити погляд на підлозі, столі та дозволити йому заспокоїтись. Сядьте зручно, покладіть руки на коліна, ноги залиште неперехрещеними. Зверніть увагу на Ваше дихання, але не змінюйте його. Зверніть увагу, як крісло підтримує Вас та розслабте тіло (пауза на кілька вдихів та видихів). Тепер уявіть себе через кілька років у майбутньому (консультант може вказати кількість років, що відповідає консультативним потребам). З Вашим життям та кар'єрою усе добре (пауза). Ви вважаєте, що Ваше життя рухається у правильному напрямку, Ви задоволені різними сферами свого життя та роботою. Вам це подобається (пауза). Коли Ви бачите це майбутнє, Ви знаєте, що обрали та побудували правильний професійний шлях (пауза). Тепер зробіть глибокий вдих та, коли будете готові, розплющте очі. Далі візьміть ці журнали та виріжте ті образи та слова, що чомусь зачепили Вас. Важливо не розмірковувати над Вашим вибором та не намагатись обрати «правильно». Навпаки, дозвольте образам говорити до Вас та обирайте ті, що резонують з Вами, не звертаючи увагу на те, чи вбачаєте Ви в них сенс одразу. Потім можна відмовитись від того, що вирішите не використовувати. Статті читати не слід, продовжуйте переглядати журнали допоки не знайдете всі потрібні Вам образи та слова або до мого сигналу припинити. Тепер можемо почати» (Jahn, 2018, 185).

Консультант має мінімально втручатись у процес створення колажу, допомагати клієнту залишатись спонтанним та зосередженим на собі. Для цього консультанту варто лише вербально та невербально віддзеркалювати клієнта, або залишатись мовчазним. Клієнту надається 10-20 хв. або більше для відбору образів, 10 хв. або більше для склеювання колажу з дозволом ненадовго повернутися до пошуку у журналах. Деякі швидко завершують колаж, інші – потребують більше часу. Загалом створення колажу має займати не менш ніж 30 хв. без обговорення. Разом з обговоренням методика вимагає п'ятдесятихвилинної сесії, нерідко триває дві або три такі сесії (Jahn, 2018, 185–186).

Опрацювання зробленого клієнтом колажу може обмежуватись суто вербальним обговоренням, для чого застосовуються такі запитання:

1. Розкажіть про Ваш колаж.
2. Що за образи та слова використані у Вашому колажі?
3. Що спадає на розум, коли Ви дивитесь на цей образ, слово? Що це означає для Вас?
4. Як ці речі пов'язані одна з одною, як вони розміщені на сторінці?
5. Присутність або відсутність чого здивувала Вас на колажі?
6. Що колаж говорить про Вас та Ваше життя? Що з цього має бути присутнє у майбутньому в першу чергу?
7. Який крок назустріч цьому майбутньому Ви можете зробити?
8. Як можна було б назвати Ваш колаж? (Jahn, 2018, 186–187).

Для рефлексивних клієнтів та осіб, які зазнають труднощів із розумінням причин вибору тих або інших образів, може бути корисною модифікація техніки вільних асоціацій, коли ці асоціації записуються ними навколо образів колажу. Для цього клієнта просять написати без будь-яких розмірковувань на колажі слова, що спадали їм на думку, коли обирали зображення або дивляться на нього тепер. Далі можна попросити клієнта написати на окремому аркуші, що він бачить на колажі та що, на його думку, це означає. Але за будь-якого способу опрацювання роль клієнта у позначеннях та інтерпретаціях всіх аспектів колажу має бути провідною. Консультант лише допомагає в розумінні цінностей, що знаходяться за всім цим (Jahn, 2018, 186).

Вважаємо, що для роботи з обдарованими студентами розглянута методика може використовуватись без змін. З урахуванням більшої когнітивної складності та рефлексивності обдарованих можна очікувати більш диференційованих та інформаційно насичених результатів. Можлива більша сенситивність, внутрішня конфліктність та амбівалентність обдарованих також мають зробити результати лише більш виразними та корисними. Певні побоювання викликає лише більша міра усвідомлення обдарованими студентами, внаслідок їх більш розвиненого інтелекту,

проективного характеру методики, що може стимулювати прояв захисних механізмів, зокрема, соціально бажаних відповідей. Проте прояснити картину зможе лише накопичення досвіду реального використання методики у психологічному консультуванні обдарованих.

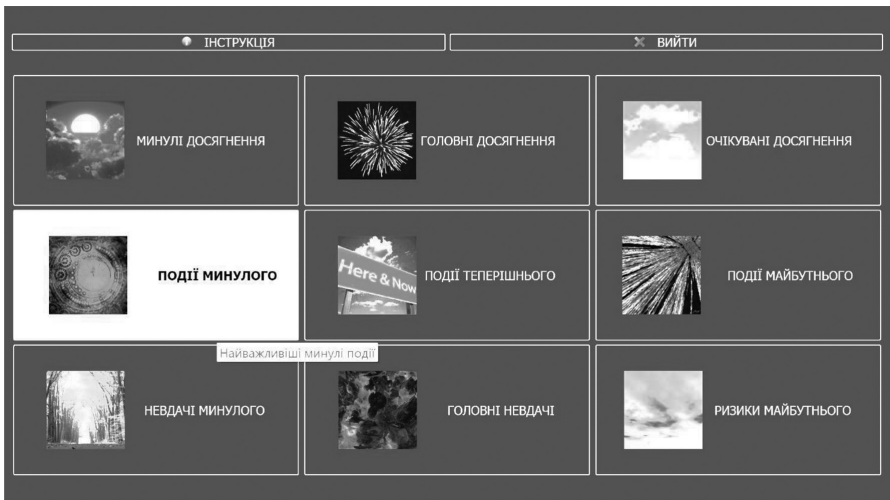
Варто звернути увагу, що у зв'язку з відмиранням друкованих ЗМІ широкому використанню методики колажу в сучасних умовах перешкоджає відсутність у більшості консультантів достатньої великої кількості непотрібних, не надто старих якісно ілюстрованих журналів. Спеціальна ж закупівля ілюстрованих видань робить вартість дослідження високою внаслідок не лише прямих грошових витрат на закупівлю журналів, а й через витрати на підбір, транспортування, зберігання та утилізацію значної кількості друкованої продукції. Ці проблеми в тому або іншому вигляді виникають як при регулярному, так і при не регулярному використанні методики колажу. Крім журналів, методика вимагає іншого раніше зазначеного інвентаря, який необхідно також забезпечити.

Проте тепер у мережі доступне різноманітне програмне забезпечення для створення колажів. Наприклад, можна безкоштовно використовувати застосунок Canva (<https://www.canva.com/>), що надає величезні можливості з вибору шаблонів для колажів, підбору зображень з бази та використання будь-яких знайдених в мережі зображень, редагування зображень та створення нових, створення надписів та різноманітних візуальних ефектів, використання у колажі аудіо та відео фрагментів. Створені колажі можна зберігати у вигляді проектів та доопрацьовувати далі, а також експортувати у графічні файли розповсюджених форматів та використовувати вже незалежно від сервісу Canva.

У якості доповнення або заміни методики колажу можна використовувати розроблену автором методики «Життєві перспективи» («Life Perspective»).

Проект реалізовано у вигляді десктопного застосунку, що розроблено мовою програмування Пітон (Python 3) з використанням бібліотеки для графічних користувацьких інтерфейсів PyQt 5 для ОС Windows. Застосунок працює на комп'ютері автономно від мережі Інтернет. Розповсюджується у запакованому одним файлом ZIP-архіві.

Для використання на власному комп'ютері потрібно розпакувати архів у зручному каталозі. Далі у головному каталозі застосунку слід знайти файл Life_Perspective.exe та запустити його. Після заставки з логотипом з'являється головне вікно (див. рис. 1) застосунку.

Рис. 1. Головне вікно застосунку «Життєві перспективи»

У правому верхньому куті головного вікна розміщується кнопка, натискання якої виводить на екран інструкцію для обстежуваного. У лівому верхньому куті головного вікна розміщується кнопка виходу із застосунку. Інші дев'ять кнопок з відповідними надписами та піктограмами розміщені у вигляді шаблону-сітки 3×3. Розміщення має символічний характер: центр символізує теперішнє, ліва сторона – минуле, права – майбутнє, низ – невдачі, верх – досягнення та перемоги.

Інструкція, надписи на кнопках та підказки, що спливають, надають можливість користувачу зорієнтуватись та почати роботу, почергово натискаючи кожен з дев'яти головних кнопок та створюючи тематичний колаж. Кожного разу з'являється нове вікно для перегляду відповідного тематичного колажу (див. рис. 2), назва якого зазначається у правому верхньому куті вікна.

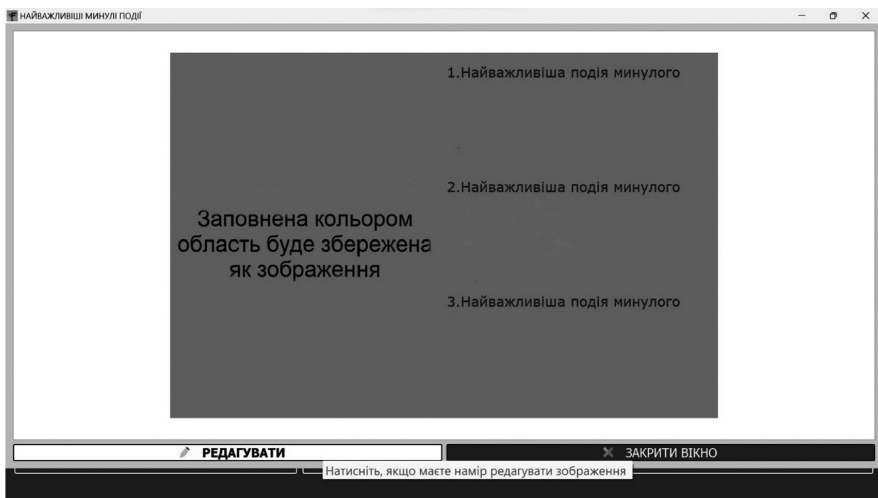

Рис. 2. Вікно перегляду тематичного колажу

Якщо раніше досліджуваним не було створено колажу на цю тему, з'являється пустий шаблон. Якщо натиснути кнопку «Редагувати», з'являється вікно (див. рис. 3) редагування (створення) колажу відповідної тематичної спрямованості, про що зазначено у правому верхньому куті вікна. Спочатку досліджуваний бачить фотографії, що призначені для використання у якості фону колажу. Їх можна всі продивитись за допомогою горизонтальної лінійки прокрутки, що затискається та перетягується лівою кнопкою миші. За потреби може використовуватись вертикальна лінійка прокрутки.

У вікні редагування колажу у крайній правій частині графічної сцени знаходиться шаблон (див. рис. 4), де позначено частину екрану, розміщена на якій частина зображення буде збережена. Зображення, що використовуються як фони для колажу більші за цю зону, щоб досліджуваний міг за власним вибором розмістити у фокусі відповідну символічну частину фотографії. Для орієнтації на шаблоні відображені спрямовуючі лінії. Натиснувши лівою клавішею на обране фото та рухаючи мишкою, а для зручності клавішею ← на клавіатурі, слід перетягнути фон у правий кут графічної сцени та розмістити на шаблоні.

Рис. 3. Вибір фото для фону у вікні редагування тематичного колажу

Далі досліджуваний, клацаючи лівою кнопкою миші на надписах на шаблоні, має ввести з клавіатури три відносно короткі, обмежені наявним місцем на колажі описи подій. Залежно від тематичної спрямованості колажу це: найважливіші події минулого; найважливіші життєві події, що відбуваються тепер; найважливіші події життя, що очікуються у майбутньому; найважливіші досягнення минулого; найважливіші життєві досягнення минулого, теперішнього та майбутнього; найважливіші невдачі, що трапились у минулому; найважливіші невдачі, що трапились у минулому, відбуваються тепер або можливі у майбутньому; можливі невдачі у майбутньому. Коли колаж готовий, його слід зберегти, натискаючи на однойменну кнопку знизу вікна. Після закриття вікна редагування користувач повертається до головного вікна застосунку, звідки можна знову увійти у вікно перегляду колажу, щоб побачити результат.

За потреби колаж можна змінити, повторивши описані вище дії. У відображеному у вікні перегляду вигляді колаж зберігається також у каталозі «data», що знаходиться у головному каталозі застосунку. Графічні файли зберігаються у форматі «JPG», звідси їх можна скопіювати до архіву результатів обстежень та переглядати стандартними застосунками для показу фотографій.

Рис. 4. Створення колажу у вікні редагування

Інтерпретація отриманих зображень засновується на теорії часової перспективи (Future Time Perspective – FTP), що досить активно розробляється у світовій психології. В Україні значний внесок у цьому напрямі зробив Є. Головаха.

Д. Кой, Р. Канфер, М. Бетс, К. Рудольф у нещодавньому ґрунтовному огляді зазначають, що у рамках цього підходу часова перспектива розглядається, з одного боку, як стабільна особистісна риса, з іншого боку, як нестабільний психічний стан, що проявляється у індивідуальній здатності до антиципації, розуміння та структурування власного майбутнього. Часова перспектива оформлюється переважно у ранній дорослості та розглядається як функція передбачуваної важливості майбутніх завдань, діяльності та подій. Часова перспектива може також характеризуватись як: міра, в якій індивід бачить та враховує потенціальні віддалені наслідки теперішньої поведінки; прив'язка до часу та впорядкування подій особистого майбутнього; очікування та погляди щодо власного майбутнього (Kooij, 2018).

У руслі когнітивного підходу виділяють п'ять вимірів часової перспективи: орієнтація у часі; протяжність; неперервність; щільність; спрямованість. Орієнтація у часі стосується фокусування на минулому, теперішньому або майбутньому. Протяжність характеризує тривалість передбачуваного проміжку майбутнього, тобто наскільки далеко особа заглядає у майбутнє. Неперервність або зв'язність відображає, як особа

передбачає безпосередні та віддалені наслідки можливих дій. Щільність або ясність пов'язана із кількістю цілей, які особа планує досягти у майбутньому та з деталізованістю бачення майбутнього. Спрямованість характеризує, якою мірою особа сприймає себе як таку, що рухається із теперішнього у майбутнє (Kooij, 2018).

Звертається також увага на емоційні характеристики майбутніх подій: оптимістичне бачення з вірою у досягнення поставлених цілей на протигу загрозливого майбутньому. Емоційність також відображає цінність очікуваних подій, навіть, якщо вони належать до віддаленого майбутнього (Kooij, 2018).

Д. Кой, Р. Канфер, М. Бетс, К. Рудольф вважають, що часову перспективу краще концептуалізувати як гнучку когнітивно-мотиваційну структуру, а не особистісну рису або стан. Виходячи із зазначеного, ці автори зупиняються на трьох головних вимірах часової перспективи: орієнтації у часі, протяжності та емоційності (Kooij, 2018).

А. Пшепюрка, Т. Янковський, М. Соболь виокремлюють зміст та формальну характеристику часової перспективи – тривалість. Зміст часової перспективи становлять плани, бажані досягнення, очікувані події (Przepiorka, 2020).

Показано, що протяжність часової перспективи у майбутнє впливає на оцінку значущості різною мірою віддалених у часі надбань, але не втрат. Для визначення впливу віддаленості події на оцінку її значущості зазвичай просять досліджуваного обрати між близькими та віддаленими надбаннями. Досліджувані проявляють тенденцію до вибору близьких у часі надбань, відмовляючись від більш суттєвих віддалених. Тобто суб'єктивна важливість або корисність позитивної події внутрішньо знецінюється суб'єктом, якщо результат віддалений. Міра знецінювання у різних математичних моделях характеризується відповідним числовим показником. Чим вищий цей показник, тим більше суб'єкт віддає перевагу ближчим надбанням порівняно з віддаленими (Tian Li, 2018).

Знецінювання віддалених подій стосується і втрат. Однак віддалені втрати зазвичай знецінюються меншою мірою, ніж надбання. Цей феномен називають асиметрією знецінювання у часі втрат-надбань. Загалом втрати мають більший емоційний ефект, ніж аналогічні надбання. І чим більш віддаленими сприймаються події, тим більше проявляється ця відмінність в емоційному ефекті (Li, 2018).

Знецінювання буде більшим, коли той же проміжок часової віддаленості сприймається як повільніший, довший, витратніший, ризикованіший. Суб'єкт більшою мірою надає пріоритет далеким цілям та віддаленим результатам (наприклад, надбанням знань), коли сприймає майбутнє необмеженим. Навпаки, коли вважає свій майбутній час об-

меженим, віддає перевагу цілям сьогодення та швидким результатам (Li, 2018).

Для використання цієї методики з обдарованими особами важливі результати В. Кольтера, який на підставі аналізу наявних публікацій та власного дослідження встановив тенденцію до прямого зв'язку подовженої у майбутнє часової перспективи та показників за різними аспектами та способами виміру креативності (Collier, 2022).

Робляться спроби поставити питання та, навіть, дати відповідь щодо оптимальної протяжності часової перспективи (Phan, 2020). Аналіз показує, що тут має значення занадто багато факторів, щоб надати універсальну відповідь. Проте, можна думати, разом з конкретним обдарованим суб'єктом варто спробувати обрати доцільний, з погляду ціннісної підтримки розвитку обдарованості, часовий горизонт бачення та планування.

Висновки

Комп'ютерну версію методики колажу та методику «Життєві перспективи» рекомендується використовувати як діагностичні вправи, які є корисним джерелом інформації та гарною рамкою для подальшої спільної з психологом рефлексії особистісних цінностей та перспектив життєвого та професійного шляху обдарованої молодого людини.

Перспективи подальших досліджень пов'язані із впровадженням елементів стандартизації в процедуру інтерпретації результатів комп'ютерної версії методики колажу та методики «Життєві перспективи».

Декларація про конфлікт інтересів. Автор заявляє про відсутність потенційного конфлікту інтересів стосовно дослідження, авторства та / або публікації цієї статті.

Список використаних джерел

- Collier, W. G. (2022). Future Time Perspective and Self-Ratings of Creativity. *ATSK Journal of Psychology*, 3(1), 17–24. Retrieved from: <https://atsk.website/atskjp3i1a3/>
- Jahn, S. (2018). Using Collage to Examine Values in College Career Counseling. *Journal of College Counseling*, 21, 180–192. <https://doi.org/10.1002/jocc.12096>
- Kerr, B., & Fisher T. (1997). Career Assessment with Gifted and Talented Students. *Journal of Career Assessment*, 5(2), 239–251. <https://doi.org/10.1177/106907279700500209>
- Kooij, D. T. A. M., Kanfer, R., Betts, M., & Rudolph, C. W. (2018). Future Time Perspective: A Systematic Review and Meta-analysis. *Journal of Applied Psychology*, 103(8), 867–893. <http://dx.doi.org/10.1037/apl0000306>
- Li, T., Tan, Y., Gong, X., Yin, S., Qiu, F., & Hu, H. (2018). Future Time Perspective Impacts Gain-Related but Not Loss-Related Intertemporal Choice. *Frontiers in Psychology*, 9, 1–6. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2018.00523>

Phan, H. P., Ngu, B. H., & McQueen, K. (2020). Future Time Perspective and the Achievement of Optimal Best: Reflections, Conceptualizations, and Future Directions for Development. *Frontiers in Psychology*, 11, 1–13. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2020.01037>

Przepiorka, A., Jankowski, T., & Sobol, M. (2020). Is Future Time Perspective Multidimensional? The Future Time Perspective Scale in a Polish Sample. *European Journal of Psychological Assessment*, 37, 223–235. <https://doi.org/10.1027/1015-5759/a000603>

Корольов, Д. К. (2021). Ціннісна підтримка у контексті психологічної допомоги обдарованим особам юнацького віку. *Український психологічний журнал*, 2(16), 70–88. [https://doi.org/10.17721/upj.2021.2\(16\).5](https://doi.org/10.17721/upj.2021.2(16).5)

Музыка, О. Л. (2019). Методика «Профіль ціннісної свідомості обдарованої особистості»: теоретичні передумови й результати апробації. *Актуальні проблеми психології: Психологія обдарованості*, 15(6), 123–137. Режим доступу: https://lib.iitta.gov.ua/716513/1/%D0%9Cuzyka%20O.L.%20MPZSOO_IP_2019.pdf

References

Collier, W. G. (2022). Future Time Perspective and Self-Ratings of Creativity. *ATSK Journal of Psychology*, 3(1), 17–24. Retrieved from: <https://atsk.website/atskjp3i1a3/>

Jahn, S. (2018). Using Collage to Examine Values in College Career Counseling. *Journal of College Counseling*, 21, 180–192. <https://doi.org/10.1002/joc.12096>

Kerr, B., & Fisher T. (1997). Career Assessment with Gifted and Talented Students. *Journal of Career Assessment*, 5(2), 239–251. <https://doi.org/10.1177/106907279700500209>

Kooij, D. T. A. M., Kanfer, R., Betts, M., & Rudolph, C. W. (2018). Future Time Perspective: A Systematic Review and Meta-analysis. *Journal of Applied Psychology*, 103(8), 867–893. <http://dx.doi.org/10.1037/apl0000306>

Li, T., Tan, Y., Gong, X., Yin, S., Qiu, F., & Hu, H. (2018). Future Time Perspective Impacts Gain-Related but Not Loss-Related Intertemporal Choice. *Frontiers in Psychology*, 9, 1–6. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2018.00523>

Phan, H. P., Ngu, B. H., & McQueen, K. (2020). Future Time Perspective and the Achievement of Optimal Best: Reflections, Conceptualizations, and Future Directions for Development. *Frontiers in Psychology*, 11, 1–13. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2020.01037>

Przepiorka, A., Jankowski, T., & Sobol, M. (2020). Is Future Time Perspective Multidimensional? The Future Time Perspective Scale in a Polish Sample. *European Journal of Psychological Assessment*, 37, 223–235. <https://doi.org/10.1027/1015-5759/a000603>

Korolov, D. K. (2021). Value Support in the Context of Psychological Help for Gifted Youth. *Ukrainian psychological journal*, 2(16), 70–88. [https://doi.org/10.17721/upj.2021.2\(16\).5](https://doi.org/10.17721/upj.2021.2(16).5)

Музыка, О. Л. (2019). Method «Profile of the value consciousness of gifted personality»: theoretical preconditions and results of approbation. *Actual Problems of Psychology*, 15(6), 123–137. Retrieved from: https://lib.iitta.gov.ua/716513/1/%D0%9Cuzyka%20O.L.%20MPZSOO_IP_2019.pdf

Abstract

Korolov D. K.,
PhD (Candidate of Psychological Sciences),
Associate Professor (docent)
Social Psychology Department
Taras Shevchenko National University of Kyiv
E-mail: assessment@i.ua

NON-STANDARDIZED COMPUTER METHODS FOR PERSONAL VALUES AND LIFE PERSPECTIVES REFLECTION OF GIFTED YOUTH

Gifted people have multipotentiality, which means a very wide range of abilities and interests that not all will be really implemented. Thus, for gifted youth, personal values are the very reason for choosing a life and professional trajectory. Traditionally, personal values are examined using standardized methods, primarily questionnaires. In addition to these quantitative tools, qualitative methods have been developed to complement them. Proposed by S. Yan method of value collage is based on live experience and allows respondents to partially bypass conscious control and some protective mechanisms.

Because of the rapid transition of education and psychological support for gifted youth to online, the author argues the possibility of applying S. Yan's collage method in a computer form and has developed the «Life Perspective» computer technique to examine a life trajectory. The method provides material for reflection on personal values and life perspective in the context of the past, present and future, personal achievements and failures. This reflection provides an opportunity, on the one hand, to understand an individual's personal values and, on the other hand, to plan a further life and professional trajectory.

The «Life Perspective» technique is implemented as a desktop application developed in the Python programming language using the PyQt 5 graphical user interface library for the Windows OS. The application runs independently of the Internet. The interpretation of obtained images is based on Future Time Perspective (FTP) theory.

Key words: *gifted personality, personal values, life perspectives, computer diagnostic techniques, collage technique, personal reflection, gifted counseling.*

Отримано – 12 жовтня 2022

Рецензовано – 18 жовтня 2022

Прийнято – 21 жовтня 2022

Received – October 12, 2022

Revision – October 18, 2022

Accepted – October 21, 2022